

1) Úvod do problematiky

Památka

- pojem vnímaný v kontextu současného systému památkové péče
- množství konotací a spojů k nepříjemným a kontroverzním záležitostem z oblasti našeho světa
- velmi obecný pojem
- probouzí nebo uchovává vzpomínku
- nositel paměti, ožívuje paměť, probouzí paměť

Kulturní památka

- památka celospolečenského významu (ne privátní památka – např. památka po babičce)
- názor není homogenní – kdo je skutečně nositelem této paměti

Státem chráněná památka

- právně vymahatelný zájem o takovou památku

DĚDICTVÍ !!!

- pojem z kontextu souvisejícího s běžným lidským údělem
- ústřední základní a „čistější“ pojem než památka (obsahově však stejné)
- běžná potřeba vyrovnat se se zděděnou podobou životního prostředí - dědictví

Předmětem péče jsou památky ...

- ... **a) movité** (sochy, obrazy, hudební nástroje, ...)
- ... **b) nemovité** (stavby, areály, urb. celky, parky, ...)

Památková péče

- v dnešní době kontroverzní téma
- široká škála názorů
- nejen vědecká ale i emocionální záležitost
- často politickým tématem
- = soubor praktických činností a opatření zaměřených na ochranu památek a péči o ně (dokumentace, identifikace, výzkum, odborné řízení, restaurování, styk s veřejností a popularizace, zabezpečení právního rámce, publikační činnost, ...)
- institucionalizovaný vztah ke kulturním statkům (hmotné i nehmotné)
- nejedná se pouze o řízení stavebního procesu v historickém prostředí!

Současná památková péče

- prostor mezi tendencí přetvářet životní prostředí a uchovávat jeho dosavadní podobu
- tradice vs. inovace
- obrovský diskusní prostor a prostor pro spor
- nejedná se o žádný nový vztah k dědictví – jde o vztah starý jako lidstvo samo

- v minulosti méně konfliktní

<= méně vypjaté směřování k novátorství a originalitě

<= větší respekt k hodnotám

<= pojem „starý“ – dnes vnímaný jako negativní záležitost, což je vesměs nová myšlenka, starý může být také „dobře zakotvený v minulosti“

<= šetrnost a respekt k vynaložené práci: neničit je normální (odvézt suť ze zbořeného domu bylo z transportních omezení v minulosti téměř nemožné)

Dědictví a jak s ním nakládat

- ne všechny struktury je nutné zachovat – někdy nejde zachovat

- *Dřevíč:* zaniklé přemyslovské hradiště, ztratilo svůj obranný smysl a význam v důsledku rozšíření struktury mocenského, pouze se zachovala kultovní církevní stavba => symbolický rámeček přežil prvoplánové užití sídla

1) Líbí se

- o existenci je rozhodnuto
- staré dílo budí respekt, obdiv, je uznaným výtvořem
- památka ceněná pro sebe samu => přímé památkové hodnoty
- citlivé zásahy u významných i méně významných
- *Münster v Basileji*: významná románská stavba zasažená ve 14. století zemětřesením – zřícení románského presbyteria, vrcholně gotická obnova presbyteria s množstvím románských prvků, velmi svébytná kreace
- *Kostel v Dvoře Králové*: snaha o zachování výtvarné integrity díla při dostavbě, vložení renesanční kruchty do vrcholně gotického stejnodí – kopie gotického motivu na sloupech kruchty
- *Kostel v Čelákovících*: přizpůsobení barokní dostavby charakteru původního románského kostela, citlivý a přizpůsobivý zásah
- *Městský kostel sv. Anny v Annabergu v Německu*: Pozdně gotický portál přenesený z rozvalin gotického kláštera do objektu barokního

2) Vzbuzuje respekt a úctu

- *Rotunda Božího hrobu v Jeruzalému*

3) Hodí se

- šetrnost, dá se stále využít

4) Dá se využít alespoň s částí (popř. materiál)

použití struktur ...

... a) beze změny – nejvíce viditelné u kostelů (transformace přichází pomalu a váhavě)

... b) po transformaci

- *Slavonice*: ohradní zeď hřbitova vstřebaná zástavbou, urb. transformace
- *Zlatá koruna*: gotická etapa převrstvená rokokem štukatérskými zásahy, vznik hybridu, stavební
- zámek Telč: nápaditá a chytrá transformace italských mistrů gotického hradu na renesanční zámek, geometrizace a osovost na základě skrumáže středověkých staveb
- *Kostel sv. Jiljí v Milevsku*: solidní schodiště (v síle stěny) a věž z románského období využité při budování gotického kostela
- *Dačice*: stěhování panstva do třech sídel, ale všechny objekty byly dále využívány
- *Staré Buky u Trutnova*: využití materiálu zříceného gotického presbyteria na výstavbu barokní zákristie

5) Likvidace z praktických a ideových důvodů

- *Stalinův pomník na Letenské pláni*

6) Nevyužívá se původním způsobem, ale funguje jinak

- *Katedrála v Elginu*: estetický objekt s emocionálním nábojem vzniklý z ruin původního chrámu

2) Vztah ke stavebnímu dědictví v minulosti

Nakládání s dědictvím

- viz výše

Historismus

- aktivní využívání historické formy jako sdělení
- užívání v celé historii stavebnictví
- *Bonifác Wolmut – sněmovna PH*: dotvoření požárem poškozené stavby jako poklona a vzpomínka na Rieda i po cca 50 letech
- Jezuitský kostel v Kolíně nad Rýnem: gotika jako vztah k neposkvrněné církvi, budované ve vrcholně gotické formě ale v době 17. století

Památka jako relikvie

- **památka odkazuje mimo sebe** (na osobu, věc, bitvu, ...) => nepřímé památkové hodnoty
 - *Rotunda Božího hrobu v Jeruzalému*: ochranná stavba pro skalní hrob Ježíše Krista, multiplikace originálu
 - *Pražská Loreta*: ochranná stavba Santa Casy (=domu Panny Marie)

- **zabudování starých uctívaných/vážených součástí**

- *Korunovační kaple v Cáchách*: užití ravennských spolií (=vyjmuté historické části staveb a znovu užití)
- *Kaple sv. Kateřiny na Karlštejně*: ve svorníku klenby osazen antický portrét římského císaře
- úctu zjednává i napodobenina originálu
- *Svatováclavská kaple v katedrále sv. Víta na PH*: užití klepadla podle pravděpodobné podoby – odkaz na vraždu knížete Václava ve Staré Boleslavi

Památka ceněná pro sebe samu

- **fascinace motivem zmaru** – např. *Piranesi*: rytiny antického Říma
- **významně spjaté s romantismem** – touha po odlehlých místech, únik do minulosti, romantický vztah k památkám, manifest národní myšlenky (Čechy, Německo), ochrana památek jako věc veřejná (nejvíce Francie) => **POČÁTEK PAMÁTKOVÉ PÉČE !!!**

- asijské čajové altánky v zahradách
- *zřícenina kláštera Eldena*
- *restaurace a dostavba dómu v Kolíně nad Rýnem*: odkaz na dobu sjednoceného německého národa, národní symbol, dostavba na základě zachovaných stavebních dokumentů, první pokus o očištění památky o doprovodné stavby v okolí dané památky => *dostavba sv. Víta na PH*
- *E. Viollet-le-Duc*: viz purismus
- **barokně vypjatý kontrast** – spjata často s poutěmi k poutním místům
- *zřícenina hradu Poštejn s barokním poutním místem*
- *hrad Bezděz*
- *Sázavský klášter*: nedokončená gotická stavba (nedokončené gesto) adaptována barokní stavbou

Purismus

- zachování formy
- originály často nahrazovány představou o ideálu věci
- často namířené k celým urb. celkům
- *E. Viollet-le-Duc*: architekt, výrazná osobnost obnovy francouzských památek, zkoumání památek, představitel památkového purismu (tento přístup je však v jeho případě založený na rozsáhlé dokumentaci, průzkumech a badatelské činnosti)
- *hrad Pierrefonds*: obnova v 50. až 70. letech 19. století, torzo podrobené průzkumu, množství věcí vymyšleno, fyzická realizace
- *Carcassonne*: idealizovaná transformace středověkého opevnění, fyzická a symbolická pevnost, obnova fortifikace na základě poznání středověkého obléhání a válčení

Kritika purismu

- <= fikci byla obětována realita!
- vztah k tradici
- *J. Ruskin*: nejen historická forma je odkazem do minulosti, ocenění významu konzervačního přístupu (podobně jako u obrazů), patina, autenticita památky

3) Formování současné památkové péče

- od romantického nacionalismu k vědecky podložené památkové péči
- *Rotunda v Přední Kopanině*: ukázka puristické obnovy – obnovení „v celém lesku“, dobové poznání románského slohu byla omezená, užití pseudoschematických forem => volná kreace s románskými prvky, množství nerománských prvků, tvorba bez souvislosti s původním originálem, dějiny architektury byly mladou vědou – neposkytovala dostatek informací pro obnovu památek
- *dostavba chrámu sv. Víta na PH*: buditel a zakladatel myšlenky dostavby v osobě V. M. Pešiny z Čechorodu, soustředění finančních prostředků celonárodní sbírkou (později jako u ND), 1. stavitel *J. Kranner* (množství variant podoby sv. Víta podle nacházených plánů svatovítské huti), další stavitel *J. Mocker* (hlavní představitel českého novogotického purismu – desítky puristických realizací, dvouvěžové průčelí – dobová představa o řešení => realizace, otázka západní věže se stopou renesanční a barokní architektury – v době dostavby neceněno, představa úprava západní věže podtržena svatovítským (Parléřovým) pastoforiem => obětování originálu – při zesílení stěny byla zrušena kaple, postupem času bylo přistoupeno k zachování „vrstvené“ podoby západní věže

- *puristická restaurace Hradu Karlštejnu*: množství změn obytných prostor v průběhu historie, architekt *F. Schmidt* a jeho žák *J. Mocker*, hybným motivem byla obecná představa o podobě středověkého opevnění – originál obětován
- *restaurace kostelu sv. Barbory v Kutné Hoře*: obnovení stanových střech => zrušení barokního zastřešení, prodloužení celého kostelu o jedno pole
- *obnova Pražské brány*: výrazné množství doplnění zchovalého stavu
- nárůst poznání dějin architektury => změna postupu v památkové péči – dokonalé poznání památky
- soupisy památek u nás (od roku 1893 a stále probíhá) – mecenáš, iniciátor a architekt *Josef Hlávka*
- doba velmi vědecká – věda byla argumentem
- *asanace části Starého Města pražského a Josefova*: technicky a hygienicky nevyhovující stav, množství pozůstatků románské zástavby, snaha městské správy o modernizaci města pod dojmem pařížské přestavby, i přes ocenění malebnosti byla tato myšlenka obětována velkým urbanistickým vizím (Pařížská třída v Praze)
- vznik *Klubu Za starou Prahu*: od roku 1900, reprezentace malebnosti Prahy vzniklé dlouhým plynutím času, proti invazi modernistických hnutí a tlaků na změnu podoby Prahy, záchrana památek i v urbanistickém měřítku
=> vznik poboček Klubu za starou Prahu: *Pelhřimov*, ...
- změna při hodnocení památky
- akce *Dokumentace mizejících míst*: fotografie (*Eckert ad.*) a malby (*Minařík, Jansa*), spontánní pocit o záchranu
- *Dům dr. Fáry v Pelhřimově*: kubistická úprava od arch. *P. Janáka* => obnova štítové orientace domů
- *Alois Riegel*: největší filozof památkové péče vůbec, staví na myšlenkách *J. Ruskina*, dodnes respektováno, odpor k puristickým snahám, prosazování konzervačního přístupu (minimalizace zásahu do originálu památky), akceptování přirozeného zániku (ale i obnovy) památky, transformace a adice v památkové péči, odklon od kritiky od „úpadkových období“ – všechny historické údobí stavění mají svoje místo, prosazování vědecké exaktní metody poznání dějin umění (Viedeňská škola), kniha *Moderní kult památek* – jeho podstata a vývoj, základ památkové hodnoty (hodnota času – památky jako nástroj uchopení jinak neuchopitelného času, respekt k vrstevnatosti památky, ...)
- *Max Dvořák*: kniha *Katechismus památkové péče* (čtivý, ilustrovaný a zajímavý návod praktické památkové péče pro veřejnost, příklady a protipříklady, fotografie), významný krok v uchopení výtvarného díla, památková péče musí být přijímána veřejností, uvědomění významu památek i na úrovni urbanismu
- *snaha obnovení Diokleciánova paláce ve Splitu*: vrůstání novějších staveb do struktury antického komplexu, existence torzálních kvalit, nepominutelný svědek průběhu času, nad puristickou obnovou zvítězil konzervační přístup
- *dostavba chrámu sv. Víta: M. Dvořák* – snaha o nedokončení stavby a zachování podoby západní věže, pokračování stavby v duchu Svatovítské Jednoty, obnova doprovodných staveb (zviditelnění nálezů na Biskupském domě), třetí stavitel *K. Hilbert* (odchovanec nové teorie památkové péče, znal dílo a teorie *le Duca*, *Riegela* a *Dvořáka*, první archeolog středověké architektury, rozkryl vrstvení staveb na místě sv. Víta, zachování konceptu gotické obnovy, v detailu se snažil být volný – secesní dekory, ...) otázka zachování jalové zdi mezi novodobou a parlérovskou částí – přesunutí *Wohlmutovy* kruchty do severního transeptu
- **analytická metoda** – odpovědnost k zachovanému stavebnímu dědictví, vůle zjevení všech etap vedle sebe => rozbití celistvosti a tváře díla => vznik jakéhosi vzorníku, „Vidíme mnoho, ale nevidíme celek.“, význam této metody nemůže být popřen a někdy má své opodstatnění
=> když mají všechny historické
- *Biskupský dům na PH*
- *Malostranská věž Karlova mostu*
- *dostavba a doplnění Černínského paláce* – *P. Janák*: funkcionalistický, střídmy a střizlivý doplněk, vyzdvižení barokní stavby

Rekapitulace:

- překonání purismu, uznání hodnot všech etap stavebních hodnot (akceptování vrstevných struktur)
- město jako památka: korekce novotvarem, novotvar představuje autonomní vrstvu
- analytická metoda: prezentace vrstevnatosti, často výrazné narušení celistvosti, poznání nad estetikou

4) Cesta ke státní památkové péči

- období od konce 1. světové války

Památková péče Rakouska-Uherska

- významné pro vývoj samostatné československé památkové péče
- první instituce *Ústřední komise pro vyhledávání a zachování uměleckých a historických památek*
- chyběla zákonná norma
- reorganizace Ústřední komise za *A. Riegela*
 - povýšení na vědecky založenou instituci
 - předsednictvo (lobbing pro památkovou péči) + rada pro památky (vědecká rada) + státní památkový úřad (síť dobrovolných konzervátorů, umělečtí historici, technici, architekti, ...) + uměleckohistorický ústav
- pokračování za *M. Dvořáka*
 - Tiskový orgán na vědecké úrovni
- návrh zákona: příprava od 1889, předložení 1892 a 1911 (ve Francii v roce 1913)

Památková péče v Československu

- zemské úřady Státního památkového úřadu v Praze a Brně
- => Státní archeologický ústav
- => Státní fotoměřický ústav: obrazové, fotografické, měřičské a modelové záznamy památek, řízeno odborníky, v průběhu času zanikla tato složka památkové péči u nás
- předkládání zákona za 1. republiky: 3x neúspěšně
- Tiskový orgán na základě rakouskouherského: *Zprávy památkové péče* (od roku 1937 vychází dodnes)
- význam rozvoj na Slovensku za výrazného přispění českých odborníků (*manželé Menclovi* ad.)
- stavebněhistorický průzkum, analytický průzkum, popularizace vědecké práce, ...
- *obnova PH – Josip Plečnik* ad.: nové sídlo českého prezidenta
- *areál NG v Praze na Františku*
- *klášter ve Zlaté Koruně*: citlivé a decentní uplatnění analytické metody, gotická a rokoková vrstva vedle sebe
- stát není jediný, kdo se stará o památky => celé řady spolků:
 - Okrasné spolky ve městech – ochrana památek často ve vztahu ke krajině a přírodě
 - Klub českých turistů – po pozemkové reformě vlastnili a zpřístupnili 18 hradů (důsledné opravy a konzervace, popularizace, síť turistických cest a tradice turistických map
 - *obnova hradu Radyně*: 20. léta 20. století (funkcionalismus!), decentní konzervace, pravidelná údržba, statické zajištění čistými doplňky (betonové překlady, podpory apod.)

Poválečné obnovy

- *katedrála v Coventry – sir B. Spencer*: oběť německého bombardování, vůle po rychlé obnově, konzervace torza katedrály s doplněním moderní formou => památník obětem a utrpení ve spojení s optimistickým pohledem do budoucna, celý prostor integrován do organismu města

Setření stop války

- odlišná existencionální situace v Polsku (boj o národní zachování)
- *obnova totálně zničeného centra Varšavy*: „Polsko nezahynulo!“, základní motiv je ukázka silné pozice Polska před i po válce, ¾ jsou novostavby

Nový začátek

- těžká situace v Německu, tíživé břemeno viny za válku a válečné oběti pro přeživší a mladou generaci
- „Začínáme znovu...“ („... snad jinak)
- neohlíží se dozadu, ale hledí kupředu
- *Kolín nad Rýnem, Drážďany*
- *Staroměstská radnice*: výsledek bombardování a stržení pozůstatku historizující stavby (dobově nepřijata), snaha o novodobé dokončení
- *obnova zastřešení a věží Emauz kláštera na Slovanech – F. M. Černý*: obnova s odstupem, silný čelní výraz, bezvěžovost (původní podoba) a věžovost (barokní podoba) zároveň

- význam obnovy ihned nebo s odstupem času

- obnova Betlémské kaple – J. Frágner: odkaz do husitské historie, obnova podle původních plánů společně s novodobou křesťanstvím, otázka zda se jednalo o památku nebo se jí teprve stalo v průběhu času

- obnova Karolína – J. Frágner: analytický přístup, elegantní a chápavý novotvar

- Václav Wágner: kritika analytické metody, primární hodnota v podobě estetiky celku, celistvosti a integrity, přizpůsobivé doplňování, syntetická metoda

- nutno zvažovat obě odlišné metody (analytická a syntetická) u každé obnovované památky

Obnova měst

- především měst v Sudetech

- odchod Němců

- snaha o životnost měst i po vysídlení (politické intervence)

- *asanace Chebu*: kulisa veřejných prostředí, vyčištěné vnitrobloky (anonymní prostory bez tváře)

- vyhlášení 12 historických jader měst za památkové rezervace v roce 1952 (Litoměřice, Cheb, Domažlice, Praha, Hradec Králové, České Budějovice, Horšovský Týn, ...) => adekvátní památková ochrana ve stavebním řádu

- zřízení Státního ústavu rekonstrukce památkových měst a objektů

- ožívání puristických tendencí, velkorysá

- Nové Město nad Metují: velkorysá rekonstrukce fronty domů na náměstí, obnoven prvotní stav bez odkazu na historický vývoj

Rušení klášterů

- rušení klášterů v 50. letech 20. století: shromažďování mobiliáře, knihoven, ...

- řeholní řády zrušeny, řeholníci soustředěni (Osek, ...)

- přebudování Strahovského kláštera na Památník národního písemnictví

Obnova a zpřístupnění hradů a zámků

- silná stránka v podobě prezentace veřejnosti (tvorba evropské kvality)

Památkový zákon z roku 1958

- velmi kvalitní památkový zákon

- zdrojem hodnoty je památka sama (dnešní platná legislativa určuje za památku to, co určí Ministerstvo kultury)

- vymezení: Památka, Národní kulturní památky (vztah k národním dějinám), Památková rezervace, Ochranná pásma (ochrana okolí památky před rušivými zásahy), Evidence (zapisování pouze z evidenčních důvodů =< pojem památky!)

- systém památkové péče (platí dodnes) – dvojkolejnost památkové péče u nás: odborná složka a výkonná složka (neodborná složka, odborné složky pouze jako poradní)

- přináší podmínky pro ochranu urbanistických celků (odstupňovaná ochrana objektů a ploch v památkové rezervaci – úpravy jsou možné s důrazem na zachování celistvosti celé struktury, použití přiměřených zásahů současné architektonické tvorby => z vůle památkářů i architektů zhodnocení prostoru)

<=> chystá se nový památkový zákon, jehož návrhy jsou dosti protichůdné

- *Dům u Zvonu*: jedna z proher památkové péče (nedomyšlená práce), množství obětí a málo zisků, před zásahem se jednalo o celistvou stavbu s finální rokokovou úpravou, plánovaná rekonstrukce po středověkém nálezů se nezdařila po zjištění nedostatečných dalších nálezů => náznaková rekonstrukce (realizována jedna z možných nálezů), množství kamenických výměn, zastřešení narušilo celou frontu domů

- *Jihlava – Špalíček*: necitlivá novostavba na historickém základě uprostřed jihlavského náměstí s nenaplněnou vůlí zachování původních hmot

- *Domažlice – Neorenesanční radnice*: historismus a eklektismus hodnocený ještě v 70. letech jako závada (snaha o korekce či odstranění)

- posuny v hodnotících soudech („objevy“ nových hodnot)

- úpadek hornictví u nás (památková péče vmanévrována do tohoto politického řešení nastalé situace)
- opevnění Jihlavy: ukázka řádění n. p. Geoindustria, tzv. sanace památkových objektů – beton-hornická lobby, trvalé znehodnocení do té doby historických autentických konstrukcí
- velké a nákladné rekonstrukce (často na úkor jiných památek, která naopak tolik prostředků nepotřebovali)
- ochrana památek zahrnuje i ochranu jejího prostředí a měřítka (zamezení nesmyslného kontextu apod.)
- Most: obětované město, původně malebné město, stěhování kostela (mimořádné technické dílo, prezentace jako vítězství památkové péče)
- Nádraží Praha-Těšnov: historizující slohy stále veřejně nepřijaté, obětování unikátního stavebního díla
- osud starší zástavby v podmínkách zprůmyslnění stavebnictví (obětování nižších kategorií ochrany památek)
- Preštice: plošná asanace a tvorba nových struktur na základě politicko-sociálního prostředí

5) Urbanistická ochrana

- *Kroměřížská zahrada*: parkové úpravy
- *Veltrusy*: celý zámecký areál jako památka (stavba, mobiliář, parková úprava, krajinářské úpravy – chráněné přírodní součásti, okolí – celá urbanistická struktura, způsob užití ploch – les, štěpnice, pole, okrasné hospodářství, krajinný ráz území) => regulace všech vrstev památky včetně ochranných pásem
- zásadní je práce s veřejností, která je u nás velmi zanedbaná

Nemovitě kulturní památky

- jednotlivé: stavby, areály staveb, plochy bez staveb
- památkové rezervace: městské, lidové ochrany a další
- památkové zóny (zásadní a autentické struktury i bez hodnotné náplně z objektů): městské, vesnické, krajinné, speciální
- ochranné pásma jsou nástroje pro ochranu památek
- *Valdštejnsko – Bělá pod Bezdězem*: zachování urbanistického barokního zásahu i bez již neexistující staveb
- *Kolín*: pás městského opevnění dochovaný v podobě
- *Říčany*: hrad vstřebaný městskou zástavbou, regulace struktury i na objektech, které nejsou předmětem památkové ochrany
- *Libice*: archeologická lokalita
- *Bojiště na Bílé hoře*
- *Levý Hradec*: archeologická rezervace s množstvím existujících objektů, které nejsou památkami
- *Josefov*: jednorázová kompozice pevnostního města
- *Plzeň*: novodobé struktury z asanačního zásahu s fixací starší struktury středověkého města
- *Tábor*: městská památková rezervace (předmět ochrany) s ochranným pásmem (nástroj ochrany)
- *Holašovice*: památková rezervace vesnická
- *krajina kolem Kuksu a Betléma*: památkové rezervace speciální, filozoficko-urbanistický koncept
- památkové zóny
- *Kouřim*: městská památková zóna, volnější zásahy do objektů
- *Mšeno*: koncept památkové zóny od architekta Pešty
- krajina jako památka
- neuzavřený proces hodnocení co je a není památka (stavba => město => krajina => ...?)

6) Památka a její hodnoty

- hodnocení: předmět ← vztah ← subjekt
 - hodnota není vázána na památku
 - vlastnosti památky jsou sice pevně dané a statické

- hodnoty vzniká až se vztahem člověka (různě vnímající subjekt, subjektivní pohled, historický pohled, dějinný kontext, společenský vliv, vzpomínky) k památce a je výrazně proměnlivý v čase
- objektivně existující kvality (potenciál památek) rozeznané a nerozeznané

Členění hodnoty památek

- přímá a nepřímá (poukazuje, odkazuje) hodnota památky
- v památce můžeme najít i celou škálu

1) Památka jako historický dokument

- svědčí o minulosti!

- nepřímá

- *Čapkova strž*: domek K. Čapka, spojen především s postavou tohoto literáta
- *Betlémská kaple*
- *Bílá Hora*
- artefakty movité

- přímá – přímo svědčí o historických skutečnostech

- *Poříčí nad Sázavou*: stopy stavebního procesu, díry po lešení, určíme přestávky, procesy, dobu výstavby => vidíme do historie nějak jinak

- vypovídací hodnota originálu

- *Chřibská rotunda*: nedocnění výpovědi hmotného pramene, masivní přestavba způsobila ztrátu vypovídací hodnoty, lehkovážné zacházení s památkou

- kritika hmotného pramene – správné čtení historického pramene

- *Teplický klášter*: fatální nepochopení nálezové situace, sedání základů a stěny s posunem okenní otvorů vedlo k mylné interpretaci jako výtvarného a dynamického záměru románského stavebnictví

- záměrná modifikace obrazu dějin => vede k zásahu do historického pramene a tím do obrazu našich dějin

- *Frauenkirche*

2) Památka jako kulturní dílo

- hodnota lidského výtvoru (umělecký, technický, vědecký, atd.)

- obrovský význam celistvosti => obnova celistvosti se dostává do kontextu jiných hodnot památkové péče => obnova nemusí být vždy žádoucí

- díla jsou nedokončená či transformovaná (rozpadem, přestavbou, ...) => vzniká odlišný potenciál
- *Panenský Týnec*: nedokončená gotická stavba (husitské války), koncept nebyl naplněn
- *Křtiny*: nedokončený koncept poznamenaný novodobější výstavbou aby byla stavba dokončena
- *Lucca*: transformace a převrstvení
- zřícenina (= rozpadová transformace) – více vypovídá o konci (smrt, zánik) – romantický náhled, svébytná kvalita blíže k přírodě než k lidskému dílu

- úplnost díla – zachování všech složek stavby (konstrukce, funkce, význam, materiál, podmínky doby, invence stavitele, ...)

- *klášter sv. Anny*: původní vztahy byly známé, ale při obnově nebyly naplněny (průhled do krovu namísto klenby nad sálem)

- konverze

- *Vídeňské plynojemy*: technická památka je prezentována pouze fasádním pláštěm

- cena stáří – není to jediné hledisko, ačkoliv se tak často k památkám přistupuje, rekonstrukce stírá čas, nepřímá hodnota, uchopení času – čas vepsaný do památky, rekonstrukce stírá čas zakořeněný v památkách

- památka připodobněná k člověku

- **jedinečnost** – unikátnost (statisticky vzato, často argumentačně zneužívány, často existuje množství paralel, tak jsou lidé stejní resp. různí tak takové jsou památky), mimořádnost

- trvalý **pokles podílu staršího stavebního dědictví** v soudobém (budoucím) stavebním fondu – statisticky jsou památky minoritní

- **typičnost** – základ identity místa a krajiny, celistvý pohled místa, krajiny či regionu

- *vesnice jižních Čech*

3) Symbolická hodnota památky

- nepřímá hodnota

- **odkazování mimo sebe** – jev zastupuje či reprezentuje cosi jiného

- *Katedrála v Kolíně nad Rýnem*: identifikace německého národa

- *Kuks*

- vžitá podoba **se stává symbolem** (=> zástupným znakem)

- *Trosky*: Český Ráj a přeneseně Česká krajina obecně

4) Hodnota souvztažnosti

- s prostředním, s nadřazeným celkem

- *kostel v Mostu*: vykořenění památky z místa

- **relativnost hodnot** a úskalí hodnotové kategorizace

- v souvislosti k souvztažnosti k místu

- intenzita vztahu místních

- potenciál nerozeznání kvality

- *Hradčany pro Prahu / boží muka pro vesnici*

5) Hodnota autenticity

- co je původní?, problém vrstevnatosti

- zahrnutí proměny památky v čase

- autenticita ...

... formy – *Karlův most*: v prvním plánu vnímáme formu (formu mistrů 14. století), i když byl mnohokrát opravován, upravován a měněn

... konstrukce

... funkce

... materiálu

... procesu – věc žije v opakování procesu, reprodukce procesu: např. tanec apod. (památky UNESCO!)

... atd.

- **rekonstrukce => problém originálu**

- vykořenění z vlastního bytí

- stírání mezi pravostí a nepravostí

- náhrada originálu => posun do roviny kulisy, klamu či iluze

6) Hodnota emocionální působnosti

- prvoplánovité, ale vážné hodnocení

- hodnocení bez rozumového poznání

- dlouho opomíjené hledisko hodnocení památek (základy péče o památky stavěla na působení na lidské raciono)

7) Hodnota relativní stálosti

- hledání jistoty a konstanty v měnícím se čase – zakotvení člověka v čase

Zřetelná pečeť individuální lidského výtvaru

- setkání s člověkem (promlouvání historie k soudobému člověku)

- návrat a upínání se k přírodnímu prostředí (i v detailech běžného života), které je nám svým způsobem upíraný

- hodnoty, kvality a výpovědi památek oslovující „obec“ (společenskou většinu/menšinu?, veřejný zájem)
- poloha památkové péče jako nástroje pro upozorňování na potenciály hodnot památek a upozorňování na význam jistých hledisek pro nás všechny (pro společnost)

7) Všední dny památkové péče

Současný právní rámec naší památkové péče

- zrušen: č. 22/1958 Sb. o kulturních památkách (výsledek dlouhých snah, progresivní a pokrokový zákon)
- **platný (mnohé změny v průběhu času): Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči**
- budoucnost: snaha o nový zákon v souvislosti se změnou režimu (tedy od 90. let), velký liberalismus brání jakémukoliv omezení práv k soukromému vlastnictví (památky v soukromých rukách), návrh několikrát nepřijat, snaha o jednokolejnost památkové péče (zjednodušila by památkovou péči, odborná složka by získala výkonnou moc a dostala by se přímo do stavebního procesu, vize autorizovaného památkáře)

Současný památkový zákon:

část 1) Základní ustanovení

Kulturní památka

- chráněny pro svou hodnotu, ale prohlášeny ministerstvem kultury (prohlášení památky za památku chráněnou státem je provedeno primárně byrokratickým aktem)
- významný doklad historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti (věk nehraje roli!)
- vztah k významným osobnostem a historickým osobnostem
- soubory věcí, i když jednotlivé části nemusejí být kulturními památkami (např. movité předmětové sbírky, památkově chráněné areály a soubory staveb) => památková rezervace
- *Národní kulturní památka*
- *Památková rezervace*
- *Památkové zóny* (hodnotná urbanistická struktura)

část 2) Péče o kulturní památky

- *Ochranné pásmo* (prostředek naplňování ochrany památek)
- *Ochrana užívání kulturních památek*
- *Obnova kulturních památek*

část 3) Archeologické výzkumy a nálezy

část 4) Orgány a organizace státní památkové péče

Organizační uspořádání státní památkové péče

- dvoukolejnost památkové péče (i když snahy jsou vesměs ve smyslu změn tak aktuálně je dvoukolejnost nejbezpečnější, samotní památkáři nejsou jednotní v názoru jednokolejnost/dvoukolejnost)
- odborné organizace státní památkové péče (NPÚ, ...) jsou pouze poradním hlasem pro výkonnou památkovou péči (ministerstvo kultury, krajské úřady, obecní úřady obce s rozšířenou působností)
- povinnost si vyžádat odborné stanovisko, který se, ale nemusí řídit, pokud své stanovisko výkonné památkové péče zdůvodní
- *Obecní úřad obce rozšířenou působností*
- *Odborná organizace státní památkové péče*

část 5) Opatření při porušení povinností

část 6) Ustanovení společná a závěrečná

Mezinárodní dokumenty památkové péče

- mezinárodní rámec
- *Haagská konvence o ochraně kulturního dědictví v případě ozbrojeného střetnutí* (1954 a 1999)
- *Athénská charta* – zásady historického dědictví měst (30. léta 20. století)
- *Mezinárodní (Benátská) charta o zachování a restaurování památek a sídel* – mezinárodní definování historické památky, snaha zachování všelidských hodnot pro budoucí generace, definice důležitých pojmů (konzervace, restaurování), ... (1964)

- *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví* (Paříž, 1972)
- *Mezinárodní charta i historických zahrad* – doplnila Benátskou chartu, specifika zahrad (Firence, 1982)
- *Charta pro péči o historická města a městské celky* – respektování historického dědictví ve vztahu k územnímu plánování, ... (Washington, 1987)
- *Dokument o autenticitě* – soudy o hodnotách se mohou v jednotlivých kulturách lišit, jak pro dědictví tak informačních zdrojů o nich a přístupu k nim, určení mezí globalizace památkové péče (Nara, Japonsko, 1994)
- *Mezinárodní charta o kulturním turismu* (Mexiko)
- *Evropská úmluva o krajině* – cílem úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této věci, množství pojmů (krajina, krajinná politika, cílová charakteristika krajiny, ochrana krajiny, správa krajiny, plánování krajiny), vztah krajiny k územnímu plánování, ... (Firence, 20. října 2000)